

Yükseköğretim Yönetiminin Geleceği

Nazife KARADAĞ

Nazife KARADAĞ

YÜKSEKÖĞRETİM YÖNETİMİNİN GELECEĞİ

ISBN 978-625-6287-56-3

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Temmuz 2024, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Yükseköğretim yönetimi, stratejik planlama, bütçe yönetimi, kalite güvencesi, öğrenci memnuniyeti, personel yönetimi gibi birçok alanda etkili kararlar alarak yükseköğretim kurumlarının başarılı bir şekilde hedeflerine ulaşmasını amaçlamaktadır. Yükseköğretim kurumlarının yönetim sürecindeki başarısı, kurumların sürdürülebilirliği, rekabet gücü ve kalitesi açısından büyük önem taşımaktadır. Doğru stratejilerin belirlenmesi, kaynakların etkin kullanılması, personel motivasyonunun sağlanması, sürekli olarak iyileştirme çalışmalarının yapılması gibi unsurlar yönetim sürecinin önemini ortaya koymaktadır. Yükseköğretim kurumlarının etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi, üniversitelerin vizyonunu ve misyonunu belirlemede, akademik ve idari süreçlerin sürdürülebilirliğini sağlamakta ve topluma katma değer sağlamakta önemli bir rol oynamaktadır. Geleceği şekillendiren ve yönlendiren yükseköğretim kurumlarının sürekli değişen ve gelişen dünyada, rekabetçi bir ortamda var olabilmesi ve uluslararası standartlarda eğitim sunabilmesi için etkili bir yönetim yapısına sahip olması gerekmektedir.

Yükseköğretim yönetiminin geleceğinin ele alındığı kitabın birinci bölümünde yükseköğretim yönetiminin mevcut durumu fırsatlar ve zorluklar kapsamında ele alınmıştır. Bu kapsamda küreselleşme, şeffaflık ve hesap verebilirlik, akreditasyon ve kalite güvencesinin sağlanması süreçlerinin yükseköğretim kurumlarının yönetimine etkisi değerlendirilmiştir. İkinci bölümde yükseköğretim yönetiminin geleceğini şekillendiren dijital dönüşüm, veri analitiği, veriye dayalı yönetim gibi gelişmelerin yükseköğretim kurumlarının yönetimine etkisi hakkında okuyuculara geniş bir perspektif sunulması hedeflenmiştir. Üçüncü bölümde ise yükseköğretim kurumlarının yönetiminde ön plana çıkan akademik liderlik, öğretimsel liderlik, yenilikçi liderlik ve dönüşümcü liderlik stilleri tartışılmıştır.

Kitabın yükselen teknolojiler, değişen iş gücü beklentileri ve dönüşen toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde, yükseköğretim yönetimi

alanında yapılacak reform ve yeniliklere yol gösterici olması beklenmektedir. Ayrıca kitabın, yükseköğretim yönetimi alanında çalışanlar, akademisyenler, idareciler ve karar vericiler için önemli bir referans kaynağı olacağı düşünülmektedir.

Kitabın yayımlanmasını sağlayan Pegem Akademi ekibine teşekkür ederim.

Doç. Dr. Nazife KARADAĞ

Temmuz, 2024

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
-------------	-----

Giriş	1
--------------------	----------

1. Bölüm: Yükseköğretim Yönetiminin Mevcut Durumu: Zorluklar ve Fırsatlar	3
Küreselleşme ve Yükseköğretim Yönetimi	4
Şeffaflık, Hesap Verebilirlik ve Yükseköğretim Yönetimi.....	9
Akreditasyon, Kalite Güvencesinin Sağlanması ve Yükseköğretim Yönetimi.....	21
Yeni Nesil Üniversiteler ve Yönetimi.....	28
Kaynaklar	40

2. Bölüm: Yükseköğretim Yönetiminin Geleceğini Şekillendiren Eğilimler ve Teknolojiler	47
Dijitalleşme ve Dijital Dönüşüm Süreçlerinin Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimine Etkisi	48
Veri Analitiği Sürecinin Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimine Etkisi	56
Veriye Dayalı Yönetim Uygulamalarının Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimine Etkisi	59
Esnek Öğrenme Modellerinin Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimine Etkisi	62
Mobil Uygulamaların Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimine Etkisi	64
Mobil Öğrenme, Çevrim İçi Eğitim ve Uzaktan Eğitim Platformlarının Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimine Etkisi	66
Sosyal Medya Araçlarının Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimine Etkisi	69
Blokzincir Teknolojisinin Yükseköğretim Kurumlarının Yönetimine Etkisi	72
Kaynaklar.....	74

3. Bölüm: Yükseköğretim Yönetimi ve Liderliği.....	81
Yükseköğretim Yönetimi ve Liderliği: Temel Kavramlar ve İlkeler	81
Yükseköğretimde Akademik Liderlik.....	85
Yükseköğretimde Öğretimsel Liderlik.....	87
Yükseköğretimde Yenilikçi Liderlik	90
Yükseköğretimde Dönüşümcü Liderlik	92
Kaynaklar.....	95

GİRİŞ

Modern bilgi, ekonomi ve sosyal gelişim, hızla değişen yeni bir entelektüel işgücü piyasası yaratmaktadır. Yükseköğretim kurumları entelektüel işgücü piyasasının gerektirdiği işgücünün eğitilmesinde yeni birtakım misyonlar edinmiştir. Yükseköğretim kurumları eğitim programlarını ve teknolojilerini sürekli olarak değiştirmeli ve yükseltmeli, ekipmanları güncellemeli ve öğretim elemanlarının mesleki gelişimini desteklemelidir. Yükseköğretim kurumları dış çevredeki zorluklara uygun şekilde tepki vermeli, yenilikçi gelişimi benimsemeli, piyasayı takip etmeli ve hatta bazı durumlarda onu yaratmalıdır. Özellikle dijital dönüşüm sürecinin hızla ilerlemesi, uzaktan eğitim ve çevrimiçi platformların yaygınlaşması, akademik personel ve öğrencilere daha fazla destek sunulması gibi faktörler göz önünde bulundurularak, gelecekte yükseköğretim yönetiminin daha esnek, yenilikçi ve verimli olması beklenmektedir. Ayrıca, uluslararasılaşma, kalite güvencesi, çeşitlilik ve sürdürülebilirlik gibi konuların da yükseköğretim yönetiminin geleceğinde daha fazla önem kazanması beklenmektedir. Bu bağlamda, yöneticilerin uluslararası standartlara uygun şekilde hareket etmeleri, çeşitlilik ve katılımcılığı desteklemeleri, sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemeleri ve sürekli olarak kaliteyi artırmak için çalışmalar yürütmeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak, yükseköğretim yönetiminin geleceği, daha stratejik, yenilikçi, verimli, esnek ve uluslararası standartlara uygun bir yönetim anlayışıyla şekillenecektir. Bu yönetim anlayışı, yükseköğretim kurumlarının başarılı bir şekilde yönetilmesini ve çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde gelişmesini sağlayacaktır.

Yükseköğretim yönetimine odaklanan bu kitap üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yükseköğretim yönetiminin mevcut

durumu, zorluklar ve fırsatlar ele alınmıştır. Yükseköğretim yönetiminin etkileyen paradigma değişikliklerinden olan küreselleşme, akreditasyon, şeffaflık ve hesap verebilirlik, akreditasyon ve kalite güvencesinin sağlanması ve yeni nesil üniversiteler ve yeni nesil üniversitelerin yönetimi konuları ele alınmıştır. İkinci bölümde yükseköğretim yönetiminin geleceğini şekillendiren teknolojilerden dijitalleşme ve dijital dönüşüm, veri analitiği süreci, veriye dayalı yönetim, esnek öğrenme modelleri, mobil uygulamalar, mobil öğrenme, çevrim içi eğitim ve uzaktan eğitim platformları, sosyal medya araçları ve blokzincir teknolojisinin yükseköğretim yönetimine etkisi incelenmiştir. Son bölümde ise yükseköğretimde liderlik konusu ele alınmış ve yükseköğretim kurumlarının yöneticilerinin akademik liderlik, öğretimsel liderlik, yenilikçi liderlik ve dönüşümsel liderlik rolleri tartışılmıştır.

1. BÖLÜM

YÜKSEKÖĞRETİM YÖNETİMİNİN MEVCUT DURUMU: ZORLUKLAR VE FIRSATLAR

Yükseköğretim kurumları, küresel rekabet, teknoloji, değişen eğitim modelleri, artan öğrenci beklentileri, istihdam beklentileri ve dünya pazarındaki değişikliklere yanıt vermek ihtiyacı nedeniyle yeni zorluklarla karşı karşıyadır. Günümüzde yükseköğretim kurumlarının yönetimi devlet politikaları, ülkelerin ekonomik durumu, pazar ve iş yapıları, teknoloji ve inovasyonun gelişme düzeyi gibi faktörlerden etkilenmektedir. Yapay zekanın, uluslararasılaşmanın, küresel rekabetin, değişen istihdam koşullarının gölgesinde günümüz yükseköğretim kurumları belirsizliğin hakim olduğu bir ortamda faaliyet göstermektedir. Bu belirsizlik ve hızlı değişim ve dönüşüm süreci yükseköğretim kurumlarının yönetim felsefesini, yönetim sürecini ve stratejik planlama sürecini etkilemektedir. Bu nedenle yükseköğretim kurumlarının yöneticilerinin faaliyetlerini sürdürmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olacak yenilikleri hayata geçirmesi gerekli görülmektedir.

21. yüzyılda yükseköğretim kurumlarının yönetimi, öğrenci odaklı yaklaşım, değişime açık olma, şeffaflık ve hesapverilebilirlik, akademik özgürlük ve özerklik, çeşitlilik ve kültürel farklılıklara saygı, sürdürülebilirlik ve toplumsal sorumluluk ilkeleri çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bu ilkelerin yanı sıra, çağın gereksinimlerini karşılayan etkili bir yükseköğretim yönetimi süreci oluşturmak için rekabet, kalite, yenilik, işbirliği, çeşitlilik ve kapsayıcılık ve sürdürülebilirlik gibi unsurlar da önemli rol oynamaktadır. Bu değişiklik-

ler doğrultusunda yükseköğretim kurumlarının yönetiminde hem güncel ihtiyaçları karşılayacak hem de sürdürülebilir bir geleceğe yönelik stratejik planlamalar gündeme gelmektedir. Bu süreçte dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler, veri analitiği ve raporlama araçları, ulusal, uluslararası veya küresel işbirlikleri veya ortaklıklar, çevrimiçi eğitim ve uzaktan öğrenme, endüstri 4.0 ve yapay zeka gibi uygulamalar yükseköğretim kurumlarının yönetilmesinde birtakım fırsatlar sunarken; finansman sorunları ve buna bağlı olarak gündeme gelen kaliteli eğitim ve araştırma olanaklarının eksikliği, bürokratik örgütsel yapılar, yenilikçi ve esnek bir yönetim anlayışının benimsenememesi, yükseköğretimdeki eşitsizlik ve erişim sorunları gibi unsurlar yönetim süreçleri açısından tehdit olarak algılanmaktadır.

Dünyada yükseköğretim kurumlarının yönetimindeki mevcut eğilimler incelendiğinde küreselleşme, küresel rekabet, şeffaflık ve hesapverilebilirlik, akreditasyon süreçleri, kalite güvence sistemleri ve yeni nesil üniversite paradigmasının ön plana çıktığı görülmektedir.

1.1. Küreselleşme ve Yükseköğretim Yönetimi

Yeni binyılda dünyayı yoğun biçimde etkileyen küresel olayların en belirgin ve önemli özelliği küreselleşmedir. Küreselleşme siyasi alanda olduğu kadar sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda da değişimi beraberinde getirmiştir. Küreselleşme, yoğun bilgi akışı, iletişimin artması, ekonomik faaliyetler ve kültürlerin kaynaşması ile karakterize edilmektedir (Crafword, 2003). Evans vd. (2011) küreselleşmeyi “kültürelден suça, finansaldan maneviyata kadar çağdaş yaşamın tüm yönlerinde birbirine bağlılığın genişlemesi, derinleşmesi ve hızlanması” olarak tanımlamaktadır.

Küreselleşme, yükseköğretimde önemli değişikliklere neden olan temel bir faktördür ve yükseköğretim kurumları küreselleşmenin önde gelen aktörleri arasında yer almaktadır. Yükseköğretim alanı açısından küreselleşme “teknoloji, ekonomi, bilgi, insan, değer